

**De Tempore Celebratæ A Servatore Ultimæ Coenæ Paschalis, Qua Difficultates Contra Sententiam Priori
Dissertatione Adstructam, Quod Integro Die Plerorumque Judæorum Pachales Epulas Præcesserit,
Moveri Solitæ Diluuntur, Pars ...**

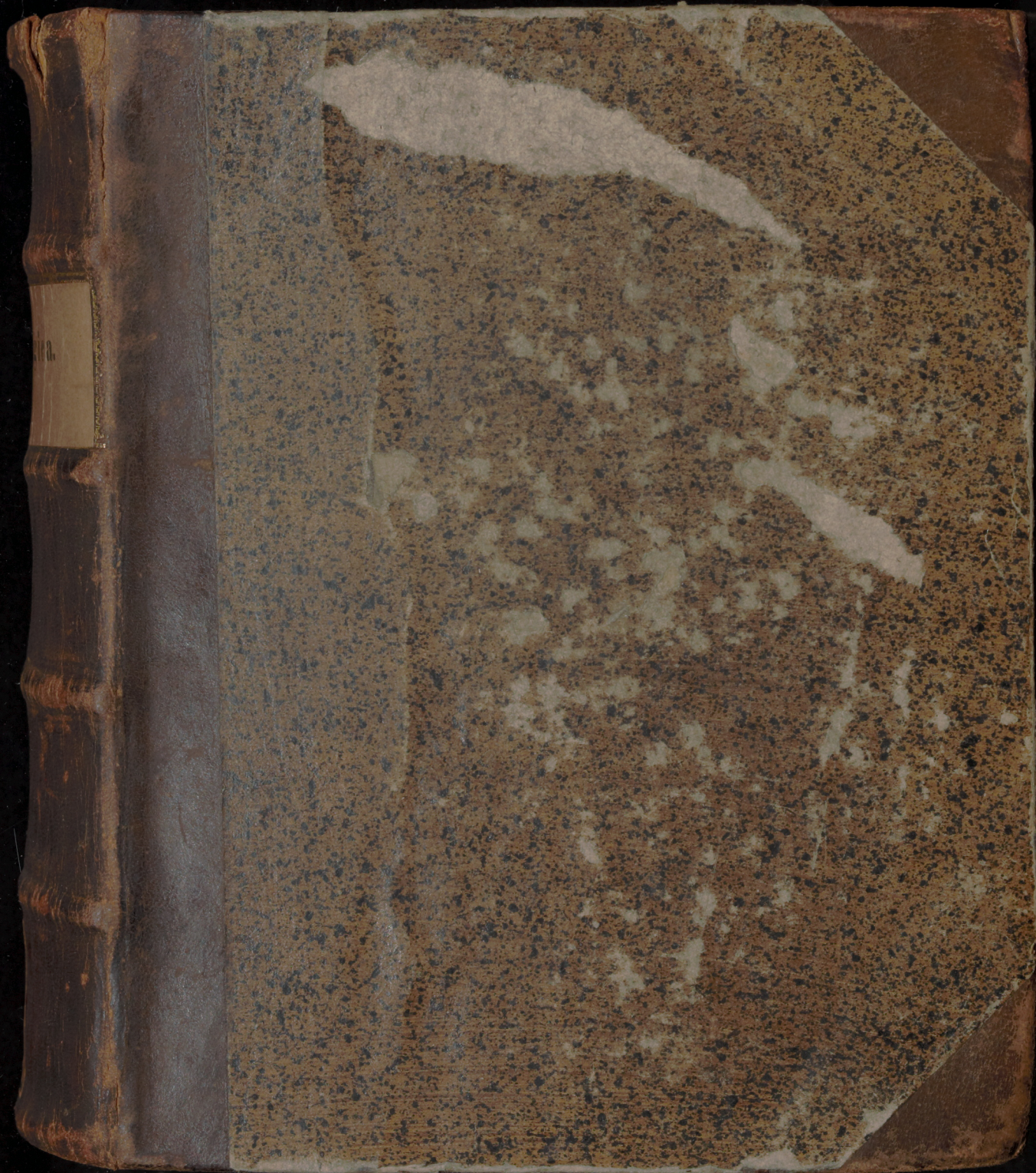
Dissertationis Posterioris Pars II. :

Bremæ: Typis Viduæ B. Herm. Christ. Jani, [1739]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn877026769>

Band (Druck) Freier Zugang

1107

a. B.

48. b. 8.

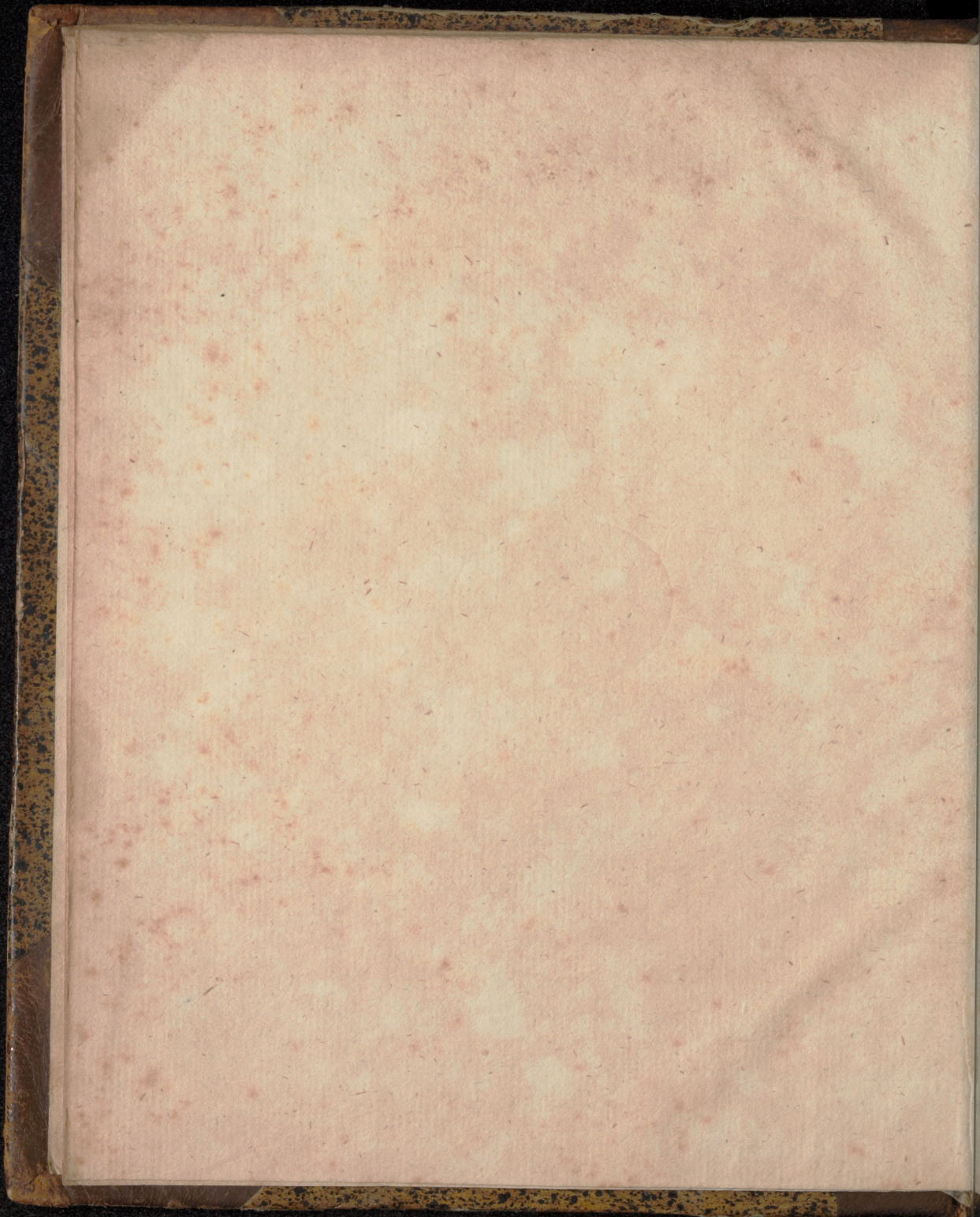
21.

Fa-1092 (21.)

2.
25.
3.
24
4.
23
5. 22
28.
6. 21
7. 20.
30.
8.
9. 31
10.
15.
14.
13.

2.
25.
3.
24.
4.
23.
5. 22.
28.
6. 21.
27.
7. 20.
30.
8.
9. 31.
10.
15.
14.
13.

DISSERTATIONIS
THEOLOGICO-PHILOLOGICÆ POSTERIORIS,
DE
TEMPORE CELEBRA-
TÆ A SERVATORE ULTIMÆ
COENÆ PASCHALIS,

QUA
DIFFICULTATES
CONTRA SENTENTIAM PRIORI DISSERTA-
TIONE ADSTRUCTAM,
QUOD
INTEGRO DIE PLERORUMQUE JUDÆORUM PASCHA-
LES EPULAS PRÆCESSERIT,
MOVERI SOLITÆ,
DILUUNTUR,

PARS II.

PLACIDÆ DISQUISITIONI
AD DIEM MERCURII IPSIS KALENDIS JULIIS MDCCXXXIX.
PROPOSITA,

P R Æ S I D E

CONRADO IKENIO

SS. THEOL. DOCT, ET PROF. P. O.
NEC NON AD ÆD. St. STEPHANI PAST, PRIMAR.

&

RESPONDENTE

JOHANNE GEORGIO OELRICHS

Bremensi, S. S. Theol. Cult, L.H.Q.S.

B R E M Æ,

Typis Viduæ B, Herm, Christ, Jani, quondam Illustr, Gymn. Typogr.

29

30

31

D I S S E R T A T I O N I S
T H E O L O G I C A E
T E M P O R A N T I S
T E A S E R V A T O R I E U L T I M A E
C O E N A E P A S C H A L I S
D I F F I C I L I T A T I S
C O N T R A S E N T E N T I A M F I L I O N I S D I S S E R T A -
T I O N E A D S T R U C T A M
I N T E G R O D I E T I T R O M I N O R I E I U D A E O R U M P A S C H A -
L E Y E P I S T O L A S T R O S S E R I T
M O V E R I S O L I T E
D I S C U T I T U R
P A R S I I
I N A C T A P R O P O S I T I O N I
A D D I M M E R C U R I I N T E R P R O S A S J U R I S A P O S T O L I C A E
P R O P O S I T A
P R A E S I D E
G O N R A D O J I K E N I O
P R O P O S I T I O N I S T H E O L O G I C A E
I N T E R I O N A D R E S S E S T E P H A N I P A P A E R I M A R
&
R E T P O N A N T I S
J O H A N N E G E O R G I O O T T R I C H S
P R A E S I D E
P R A E F A T I O
T Y P O G R A P H I A M I S T R O P O L I T A N A M
I N T E R P R O S A S J U R I S A P O S T O L I C A E

VIRIS

perquam Magnificis atque Illustribus

Dominis,

DOMINO

JOHANNI HOLLERO,

Jcto Consummatissimo,

liberæ atque imperialis Reipublicæ Bremensis Consuli Seniori
gravissimo, Ecclesiæ Rembertinæ Provisori vigilantissimo, Ju-
dici Hæreditario in Borgfeldt, Mæcenati, Patrono, studio-
rumque suorum Promotori ad funera usque submissè
devenerando,

DOMINO

DANIELI a BUREN,

Jcto excellentissimo,

Illustris Reipublicæ Bremensis Consuli meritissimo, Ecclesiarum
in agro Bremensi Visitori dignissimo, Patrono atque Fauto-
ri suo ad supremum usque halitum summâ veneratione
prosequendo.

29

30

31

nec non,

Amplissimis, Consultissimis, Nobilissimis, Plurimum
Reverendo, Spectatissimis, Prudentissimis

DOMINIS,

Dn. Johanni Duntzen, Patrii Senatus Membro gra-
vissimo, Fautori, Cognatoque nunquam non suspiciendo.

Dn. Henrico Gerhardo Schumachero,
U. J. D. ejusdemque Facult. quondam in Illustri Gymnasio Bremensi
Professori P. O. longe celeberrimo, nunc vero splendidissimi Se-
natus Membro meritissimo, Lycei hujus Scholarchæ Dignissimo,
Patrono atque Cognato suo piè & submissè colendo.

Dn. Melchiori Hollero, U. J. Doctori & Advocato
maxime inclyto Mæcenati atque Cognato suo omni quâ par est
observantiâ venerando.

Dn. Johanni Oelrichs, Verbi divini in Coetu qui Chri-
sto colligitur in agro Arsteni Ministro fidelissimo, Patruo suo
ob innumera in se collata beneficia filiali amore & reverentia ad
rogum usque honorando.

Dn. Johanni Oelrichs, Mercatori eximio atque in-
tegrissimo, ad D. Martini ædem Diacono fidelissimo, Cognato suo
semper amando.

Dn. Johanni Henrico Meier, Negotiatori felicis-
simo, solertissimo, Avunculo suo honoratissimo.

Dn. Dn. Mæcenatibus, Patronis atque Cognatis,
Studiorumque suorum Promotoribus.

*In certissimum perpetuæ observantiæ pignus sui que ulteriorem
commendationem hanc dissertationem, eâ qua par est
animi submissione suspendit*

RESPONDENS.

THESES.

1. **N**omen יהוה minimè Patriarchis ignotum fuit.
2. Sacrificia sunt divinæ originis.
3. Inter illa, expiatoria tantum Christi, eucharistica vero solum fidelium typos gesserunt.
4. Nulla prostant scriptis Mosaicis antiquiora.
5. Ex sola fide iustitiam Christi apprehendente, non tamen propter illam justificamur.
6. Peccata propter Christi satisfactionem remittuntur, ut omnis simul poena tam temporalis quam æterna remittatur.
7. Ut adeò tam afflictiones quam mors fidelium, non satis commodè propriè dictæ poenæ appellentur.
8. Primus gradus statûs exinanitionis Christi fuit assumptio naturæ humanæ.

9. In

29

30

31

9. In foedere gratiæ, qui negant dari conditiones minus cautè loquuntur.
10. Has licet homo propriis viribus præstare nihilque iis mereri queat, merito tamen Deus flagitat & ab illis promissiones dependentes facit.
11. Et licet fideles foedere gratiæ excidere nequeant rectè tamen illi adduntur comminationes.
12. Scientia media Jesuitarum est inane cerebri figmentum, omni carens fundamento, & in DEI omniam scientiam atque independentiam injurium.

Ut

* * *

Ut commissa novæ telluri frondibus Arbos
 Luxuriat, ramos ponderibusque premit:
 Sic bifidi *Pindi* præclaris ornat *Alumnos*
 Artibus, à *Patriis* diffita terra focis.
Ast juvat egregiam *Laribus* concredere famam;
 Hinc *Oelrice* Scholæ pulpita nostra petis!
Laudos; nec invideo *Tibi* quam facundia palmam
 Vindicat, & plausu *Docta Corona* probat.
Plausibus addo preces: *Numen Tua* cœpta secundet,
 Victor ut evadas bella sacrata ciens.
Denique *Pieriis*, natali sede relictâ,
 Affiduè pergas invigilare *Choris*.
Esto memor, *Studiis Virtus ubi juncta*, laboris
 Solliciti *Muse* præmia digna ferunt.

*pauca hæc Nobilissimi & præstantissimi
 Domini Respondentis Amicus inti-
 mus gratulabundus Posuit*

G. à Rheden,
 Philol. & Philol. Stud.

Plaudite *Castaliæ* manibus, citharâque forores,
 Festivâque novos fundite voce modos.
 Ite, triumphales lauro contexite vittas,
 Sertâque victrices implicitura comas.
Oelericus, *Chauci* non infima gloria *Pindi*,
 Magnanimis ausis pulpita docta petit.
Hoc ipsi studium dedit, & labor improbus, atque
 Multum nocturnis invigilasse libris.

Ergo

Ergo triumphanti læto *Feliciter* ore
Ingeminant omnes, tēque Triumphe canunt.
Perge Deo ducente viam, sic digna laborum
Præmia Te, & laudes semper, *Amice*, manent,

*Omnibus pietatis, Doctrina ac modestia
laudibus Ornatissimo Dno Respondenti
levidense hoc accinebat*

Joh. Kléncke,
Philol. & Philos. Stud.

Quam mihi lætitiâ saliunt præcordia magnâ!
Quanta meam mentem gaudia blanda tra-
hunt!
En nostram ingreditur Cathedram conamine magno
Oelricus, cordis pars veneranda mei.
Gratulor, & duplices tendens ad sydera palmas
Lætanti ex animo prospera cuncta precor,

*Nobilissimo atque Doctissimo Domino
Respondit pauculis hisce gra-
tulabatur*

Christoph. Noltenius,
Phil. Stud.

DISSERTATIONIS
THEOLOGICO-PHILOLOGICÆ
POSTERIORIS,
DE
TEMPORE CELEBRATÆ A SERVATORE
ULTIMÆ COENÆ PASCHALIS,

QUA
DIFFICULTATES CONTRA HANC SENTENTIAM
MOVERI SOLITÆ, DILUUNTUR.

PARS II.

CAP. I.

§. I.

vicimus, B. L. priori Dissertationis hujus poste-
rioris parte, indubiis, nisi me omnia fallunt,
argumentis, pluribus de causis evenire potu-
isse, ut licet omnes Judæi non nisi XIVmo men-
sis Nisan Pascha maectarent, & XVmo comede-
rent, nihilominus Scripturarii integro die citius Traditio-
nariis utrumque facerent, quia Judæi nullum certo antea,
ut apud nos, per calendaria constitutum mensis initium ha-
bebant,

*Scrupulus
ex bodier-
nâ suppu-
tatione a-
stronomica
motus &
solutus.*

29

30

31

bebant, sed singulis mensibus, & præcipuè quidem illis, in quos festi dies incidebant, Kalendæ primùm determinabantur, idque vel ex solâ *φάσει* novæ Lunæ, vel ex eadem per legitimos testes Synedrio M. renunciatâ, ad calculum astronomicum sedulò examinatâ, & Synedrii auctoritate solemnni ritu proclamatâ, unde cùm diversas ob causas contingere posset, ut Synedrium hanc proclamationem per integrum diem differret, idcirco & primus æquè ac omnes sequentes mensis dies, atque adeò & XIV. atque XV. quibus Pascha mactandum ac comedendum erat, sæpe illis qui proclamationem Synedrii sequebantur, integro quoque die serius incidere debebant, quàm his, qui cum Scripturariis, mensẽ à solâ *φάσει* novæ Lunæ incipiebant. Quo ipso commoda satis occasio Servatori subnasci potuit, ut Scripturarios sequens, integro die citius Traditionariis Pascha suum mactaret atque comederet. Quæ uti veram nobis difficultatum, quas Part. I. cap. I. movimus, solutionem subministrant, ita tamen necessarium erit, ut antequam illa propius urgeamus, scrupulos quosdam, ut sub finem Part. I. polliciti sumus, eximamus. Priorem ipse Cl. Burmannus p. 104. & 112. movet, ex calculo à Celeberrimis nostri temporis Astronomis instituto, ex quo pateat anno Christi XXXIII. novam Lunam mensẽ Nisan non potuisse conspici nisi septimo die hebdomadis incipiente, atque adeò XVmum, quo Pascha comedendum ex *φάσει* non nisi septimum diem seu Sabbathum esse potuisse. Verùm idem Celeb. Burmannus tam solidè scrupulo huic satisfecit, ut ne verbum opus habeamus addere, dum ostendit, omnem quæ nunc institui potest supputationem Astronomicam huic negotio applicari minimè posse, quia Judæi stante templo nunquam secundum constantem omni tempore & perpetua serie continuatum calculum Astronomicum, ut nunc, tempora dimetiti sint, sed pluribus de causis annos aut menses intercalaverint, unde *αδύνατον* planè est, ut secundum ordinarium & non interruptum calculum, post tot retrò secula, singulos mensium, ante bis mille circiter annos

nos

Scripturariis
ex hoc
in sup-
tatione
astronomicam
& autem
sunt

nos elapsorum dies, certis hebdomadum diebus semper alligemus; præterquam quod, ut Celeb. Burmannus demonstrat, si omnino calculo illo tuto dari posset, anno XXXIV. à nato Servatore convenienter ipsis supputationibus Summorum Chronologorum, Le Fevre, Langii, atque aliorum, dies mactandi agni Paschalis secundum Scripturarios in diem quintum hebdomadis, comestionis autem in vesperam sequentem quæ initium faciebat diei sexti, secundum Traditionarios autem, prior in diem sextum, posterior autem in vesperam sequentem, quæ diem septimum incipiebat, incidit, quod per omnia casui in Evangeliiis memorato, ubi Servator sub finem diei Jovis Pascha mactavit, & sequenti nocte sub initium diei Veneris comedit, Traditionarii autem ex decreto Synedrii, illud sub finem diei Veneris mactarunt, & nocte sequenti sub initium diei Saturni manducarunt, convenit. Qui annus aded rectius pro emortuali Servatoris haberetur.

§. II.

Restat autem alius scrupulus, longè majoris, ut primâ fronte videtur, momenti. Scilicet pleraque à nobis, ad diversam neomeniam figendi rationem adstruendam, allata, respiciunt litem quæ inter Karræos & Rabbanitas intercedit, jam autem Karræorum Sectam multi cum Joh. Morino lib. 2. Exerc. VI. & VII. recentioris originis, & non nisi VIII. circiter à Christo nato Seculo ortam volunt, quod si verum sit, minus rectè inde ratio petitur ejus, quod jam ante excidium templi II. ipso Servatoris ævo contigit.

§. III.

Ad hanc rem quod attinet, dudum observatum est à Viris Doctis, recentiorem hanc Karraiticæ Sectæ originem à Morino gratis confictam, nec eam Sec. VIII. demum natam, sed postquam injuriâ temporum res ejus quodammodo collapsæ essent, in melius restitutam esse: cum indubia longe majoris antiquitatis vestigia in ipsis Judæorum scriptis deprehendantur, & disertè in Cod. Mischnico Me-

29

30

31

gilla (edit: Talmudis Basileensi & Amstelodamensi cap. III. fol. 24.) imò in libro, ipsius operis Mischnici collectione, antiquiori, Megillath Taanith cap. II. memorentur. vid. Houtingius in not. ad Rosch hasschana & Trigland. de Sect. karr. cap. III. p. 20. & 21. ubi & lectionis editionum illarum Talmudis integritatem vindicat, nec non Celeb. Meyerus ad Megillath Taanith, p. 13. seqq. conf. & Celeb. Wolfius in Præfat. Notit. karræorum p. 6. seqq. Accedit quod ipsi Scriptores Rabbanitæ, ut R. Jehuda Hallevi in libro Cosri P. III. p. 240. aliique disertè tradunt karræos jam sub templo II. ætate Regis Alexandri Jannæi esse ortos. v. R. Mordechai p. 17. seqq. coll. p. 31. & Trigland. cap. V. Adde tandem constantem karræorum traditionem, quâ non solum inde à primo generis humani Parente perpetuâ serie genealogiam Principum gentis suæ deducunt, sed & à temporibus R. Jehudæ Ben Tabbai sub templo II. Doctores & *ἡγήσαντες* Sectæ suæ successivè enumerant, & inabruptam, ab ipso Mose omni ævo Doctrinæ suæ, propagationem recensent. v. Trigland. p. 185. & R. Mordechai Tractat. à Celeb. Wolfio editus cap. VI. p. 43. seqq. & cap. IX. p. 110. seqq. coll. p. 127. Neque ulla ratio est, cur illis in re domesticâ fidem abnegemus, præcipuè cùm non inficianda integritatis suæ argumenta proferant. v. Trigland. l. c. & p. 185. & 186.

§. IV.

*Nec soli
karræi ita
senserunt,
sed & Saddu-
cæi &
Baitbosæi.*

Verùm non hi tamen soli sunt, qui in hoc negotio de noviluniorum indèque dependentium festorum constitutione, sententiam ab illâ Rabbanitarum diversam foverunt: quod Sadducæi æquè ac Baithosæi, quos sub templo II. & ante Servatoris tempora jam viguisse Judæi omnes uno ore fatentur, quemadmodum & priorum ipsæ Novi Fœderis tabulæ aliquoties meminerunt, satis confirmant. Utrisque enim non solum in genere cum karræis in eo conveniebat, quod traditionum Rabbaniticarum farraginem rejiciebant, sed & in specie in hoc negotio, idem cum
his

his sentiebant. De utrisque id testatur Abarbanel in dissertatione de Principio anni & consecratione Novilunii subjunctâ libro Cosmi à Buxtorfio edito pag. 438. ubi postquam dixisset ex malè intellectâ Antigoni Sochæi mente ejus duos discipulos Tzadokum & Baithosum, (utriusque Sectæ Patriarchas) negasse dari præmia aut pœnas, ita pergit:

ולפי שהיו חכמי ישׂר שלימים בחכמת העיבור והיתה החכמה המפוארה ההיא מקובלת אצלם התחילו התלמידים החסרי ההם לפרוק מעליהם חכמת הקבלה ופי המצות וערערו בקביעות החדשים באמרו שלא היה עיקר המצוה לקבוע חדשים על פי החשבון לשיצטרכו אל חכמו רמות כי אם בראיית הלבנה על פי:

i. e. ex versione Celeb. Buxtorfii: *Quia ergo Sapientes Israëlis perfectissimè calluerunt artem intercalandi, & illa scientia præclara per Cabalam inter ipsos fuit accepta, cœperunt degeneres illi discipuli excutere à se jugum Cabale, seu Traditionis oralis, & Explicationes præceptorum, sèque opponere fixationi mensium seu Noviluniorum, dicentes; Mentem præcepti non esse, ut figatur Novilunium juxta supputationem, neque tam sublimibus ad id disciplinæ opus esse, sed juxta Visionem seu apparitionem Lunæ ex ore duorum testium, sive illi docti sive indocti fuerint. De Sadducæis vid: adhuc R. Mordechai p. 23. de Baithosæis Rosch hasschana loc. supr. cit. II. in edit. Talmudis Amstelod. nec non Gemar. f. 22. b. & Tosaph. Jom Tobh ad Mischn. loc. cit. Imò si tutò stare liceat testimonio R. Mordechai p. 21. & 22. (nulla autem ratio est cur illud in dubium vocemus) illud adhuc peculiare erat Sadducæis*

שלא יעשו הפסח ויום שמינו עזרת ביום שבת כי אם חול *quod non celebrarent Pascha neque octavum diem festi Tabernaculorum die Sabbathi, sed tantum die profesto, nova inde ratio peti posset cur Sadducæi Christo moriente, non unà cum Rabbanitis Pascha suum comederint, quia posteriores id die Sabbathi faciebant.*

sup

A 3

S. V.

29

30

31

Hinc cor-
ruit pri-
mum argu-
mentum
adversa-
riorum à
tempore
festi de-
sumptum.

Quicquid autem hac de re sit, saltem ex his omnibus manifestum est, pluribus de causis fieri potuisse, ut magna Judæorum pars, omnes scilicet qui cum Sadducæis, Baitho-
sæis aut Karræis faciebant, vel ut uno verbo omnia complectar, quotquot à Traditionariis seu Phariseorum sectæ addictis, in eo dissentiebant, quòd Traditiones præter Scripturam Sacram introductas rejicerent, integro die citius Pascha comederent, & nihilominus priores æquè ac posteriores Pascha suum die XIV. mactarent & XV. comederent, quia illi mensẽ uno die citius quàm hi inciperent, illorúmque adeò dies XIVmus his tantum XIIImus esset, unde prior difficultas cap. I. §. I. à nobis mota ultrò corruit, dum utraque pars diem Lege determinatum, sed pro diversâ supputatione integro *ἡμέραι* citius tardiúsve incidentem observavit, inque hoc sententiarum divortio, Servator meritò priores secutus est, quia illorum consuetudo Legi Mosis, quæ calculi astronomici subtilitates cum omnibus reliquis per Phariseos introductis restrictionibus penitus ignorat, exactius conveniebat. Neque fraudi esse potest, Sadducæorum, pestilentissimos errores foventium, & cum existentia Angelorum atque Spirituum, ipsam resurrectionem negantium, nomen, cum omnium temporum historia doceat, etiam eos qui gravissimè errarent, haud rarè tamen quædam veritatis capita ab aliis negata retinuisse, neque illud ipsi veritati præjudicium creare, aut ab ejus agnitione & confessione absterreere debeat, & Servator toties tamque severè Phariseorum *παρεργημηνείας* & *πατροπαράδοσεις* reprehendendo, quin & à consuetudinibus per eos introductis recedendo, ut in curatione Sabbathicâ, in permissione vellicationis & comestionis Spicarum in Sabbatho *δευτεροπρώτω*, cibique *ἀνίπτοις χερσὶ* sumendi: neglectu jejuni-
orum Pharisæicorum, &c. satis ostenderit, se non traditionariorum, sed eorum potius qui rejectis *ἑλεοθρησκείας* præceptis, soli Legi Dei inhærent, mores atque instituta se-
qui

qui, ut taceam præter Sadducæos etiam Karraeos, ab eorum perniciosissimis erroribus planè immunes, idem hac in parte sensisse.

§. VI.

Ex eodem fonte alterum argumentum Cap. I. §. II. à nobis allatum, facillimè quoque diluitur. Cùm enim Lex hac ratione non violaretur, sed potius stabiliretur, nemo hïc offendi poterat, nisi illi qui rejectâ Legis literâ, hominum placita sectarentur. His autem mitissimus Servator, quantacunque etiam lenitate uteretur, nunquam tantum indulsit, ut & ipse eorum Doctrinæ, ἐντάλαμασι ἀνθρώπων constanti assensum præberet, sed potius eidem sapissimè semet opposuit, populúmque ab eadem abstrahere annisus est, nihil curans utrum eo ipso Pharisæi offenderentur, cùm hoc scandalum acceptum non datum esset. v. Matth. XV. 7—14. Neque Servatori soli id vitio verti poterat, quod ab innumeris aliis in populo Judaico peragebatur, multo minùs eam ob causam alicujus criminis in judicio postulari, cùm Judæi adhuc certarent, & sub judice lis esset, utrum secundùm sententiam Scripturariorum & Legis literæ adhærentium, an Pharisæorum novilunia determinari & festa tempora celebrari deberent: Sed ad summum hoc denuò querelæ dudum à Pharisæis contra Servatorem motæ, verùm ab ipso meritò retusæ ansam dabat, quòd ipse & discipuli ejus violarent traditiones Veterum, nec secundùm illas incederent. Matth. XV. 2. seqq. Marc. VII. 5. seqq.

Ut & alterum ex offensione populi metuendâ.

§. VII.

Majoris momenti videtur esse tertium argumentum cap. I. §. III. propositum, quâ ratione, cum Pascha non nisi in atrio mactari potuerit sanguisque à Sacerdotibus ad basin altari effundi debuerit, Servator aut ejus discipuli impetrare potuerint, ut tempore illegitimo sibi mactatio agni in templo permitteretur, & Sacerdotes munia sua circa eundem peragenda obirent? Verùm & hæc difficultas ex

Nec non tertium, à loco mactandi agni Paschalis.

29.

30.

31.

iis quæ hæcenus à nobis disputata sunt, facile tollitur, modo observetur nos minimè statuere Servatorem solum cum discipulis Paschalem cœnam anticipasse, nullo modo enim cogitari potest, id cuiquam aut paucis numero privatis, qui unam tantum societatem Paschalem constituiebant integrum futurum fuisse, sed Servatorem hac in parte semet incredibili Judæorum multitudini, omnibus nempe, ut vidimus, qui traditiones rejiciebant, junxisse, unde quod innumeris aliis permittebatur, id ipsi soli vetari nullo modo poterat,

Nova difficultas à Synedrui M. Auctoritate.

§. VIII. Novum quidem hîc scrupulum movet Celeb. Burmannus pag. 101. posito scilicet, quod Synedrui M. integro die serius novilunium fixerit, non tamen inde adhuc patere, cuiquam in Israël licitum fuisse alium diem celebrare, quàm quem Synedrui M. determinasset. Cui scrupulo eximendo quidem Vir Eruditissimus potissimum iuservire existimat, quod ut Judæi ipsi observant, nonnunquam tam extra terram Canaan, quàm in nonnullis casibus etiam in ipsâ terrâ duos dies celebraverint, quem in finem præcipuè provocat ad Summi Theologi Joh. Coccej. not. ad eod. Sanhedrin. cap. 2. (seu potius 1.) §. 2. not. 9. Verùm, ut candidè, quod res est, dicam, pace Acutissimi Solidissimique Theologi, quem & vivum maximo opere colui, & cujus nomen mihi etiam post fata semper venerandum erit, id huc non facere, multò minus nodum solvere existimo: Quod ut eò magis pateat, nec tantorum Nominum Auctoritas aliis, præsertim qui scripta Rabbinica ipsimet consulere non possunt, præjudicium creet, rem quæ aliàs quantum scio propius excussa nondum est, paulò altius repetemus. Dico itaque id huc non facere, quia quicquid Judæi de gemini diei festi loco unius celebratione tradunt, non ad hanc Rabbanitarum seu Traditionariorum cum Sadducæis aut Karræis controversiam, quoniam propriè dies celebrandus sit, respicit, sed potius ad aliquid quod inter ipsos Rabbanitas usu venit, nihilque mi-

aus

nus inde sequitur, aut inferri potest, quàm Pascha Hierosolymis biduo celebratum, aut agnum Paschalem per duos successivè dies illic mactatum esse.

Nam 1. pleraque hac de re passim à Judæis tradita, intelligenda sunt de consuetudine, quæ sub hodierno exilio, postquam nullum amplius in terrâ Canaan Synedrium superest, obtinet, ubi, dum observationem *Qâsaw* Lunæ planè abrogârunt, & ex solo calculo Astronomico, novilunia cum festis determinant, ut docet Maimon. Kidd. hachodesch cap. V. §. 2. & Selden. de Anno Civ. Jud. cap. XVII. statuerunt, ut festa, excepto tamen festo expiationis, extra Canaanem biduo celebrentur. vid. Maimon. loc. cit. § 5. seqq. & hilch Jom Tobh. cap. 6. §. 14. Orach. Chajm num. 496. Buxtorf. Synag. Jud. cap. XIX. XX. & præcipuè XXVI. in fin. ut & Ligtfoot H. H. ad Act. II. 1.

2. Stante adhuc templo etiam aliquando biduum celebrarunt, sed tantùm in locis remotioribus ad quos nuncii, qui diem à Synedrio constitutum indicarent, pertinere non possent, cùm contrà in locis, quorsum iidem perventirent, non nisi unus dies observaretur, ut docet Maimon. in Kidd. hachod. cap. III. §. II. כל מקום שהיו השליחין מגיעין היו עושין את המועדות יום אחד ככתוב בתורה ובמקומות הרחוקים שאין השליחין מגיעין אליהם היו עושין שני ימים מפני הספק לפי שאינם יודעים יום שקבעו בו כ"ב את החדש אי זר"ו יום הו"י:

In omnibus locis quò pertinebant nuncii, non celebrabant festa nisi uno die, quemadmodum scriptum est in Lege, sed in locis remotioribus, ad quæ nuncii non perveniebant, celebrabant duobus diebus, propter dubium, quia ignorabant diem quo Synedrium fixerat novilunium, quisnam ille propriè esset. conf. & cap. V. §. 4, 9. seqq.

3. Aliquando etiam fit mentio gemini diei Hierosolymis culti, verùm id nullibi de Paschate, aut alio die festo affirmatur, nec vel cogitari potest, sine dubio enim

B

scire

29

30

31

scire poterant Hierosolymis post factam novilunii determinationem, quisnam verus talium festorum dies esset, sed potius id Judæi tantum de die primo novi anni tradunt, ut patet ex Maimon, ib. cap. V. §. 7. & 8. יום טוב של ראש השנה בזמן שהיו קובעין על הראייה היו רוב בני ארץ ישראל עושין אותן שני ימים מספק לפי שלא היו יודעין יום שקבעו בו בר' את החדש שאין השלוחים יצאין ביט' ולא עוד אלא אפילו בירושלם עצמה שהוא מקום בית דין פעמים רבות היו עושין יום טוב של ראש השנה שני ימים שאם לא באו העדים כל יום שלשים נוהגין היו באותו היום שמצפין לעדים קדש ולמחר קדש והואיל והיו עושין אותן שני ימים ואפי' בזמן הראייה התקינה שיהו עושין אפילו בני ארץ ישראל תמיד שני ימים בזמן הזה שקובעין על החשבון הנה למדת שאפילו יום טוב שני של ראש השנה בזמן הזה מדבריו סופרים:

FESTUM NOVI ANNI, tempore quo figebant (adhuc) novilunium ex φάσει, multi incola terra Israëlita celebrabant biduo, propter dubium, quia ignorabant verum diem quo Synedrium fixisset Novilunium, dum nuncii non egrediebantur die festo. Neque hoc tantum, sed IN IPSA QUOQUE URBE HIÉROSOLYMA, loco ubi Synedrium consistebat, sæpius celebrarunt FESTUM NOVI ANNI, DUOBUS DIEBUS: quoniam si non venirent testes toto die trigesimo, illum diem, quo testes expectabant, transfigebant Sacrum, & crastinum quoque Sacrum, & quia illum biduo celebrarunt, etiam tempore, quo ex φάσει (novilunium) determinabant, constituerunt, ut illum etiam incola terra Israëlita semper hoc tempore, quo illud ex calculo astronomico figunt, per biduum celebrent. Ecce (hinc) discis, quod etiam hodie dies secundus novi anni (celebretur) ex verbis Scribarum.

4. Imprimis quoque illud probè notandum, quòd ipsa illa gemini diei celebratio, non inferat, quod utroque die sacrificia festi offerrentur, sed tantum, quod utroque die

die à labore quiescerent, oblatio autem sacrificiorum, non nisi unico die peragebatur. Patet id ex Rosch hasschana cap. IV. m. 4. loco Part. I. hujus Diff. §. XII. cit. ואם באו

העדים מן המנחה ולמעלה נוהגין אותו היום קדש

:ולמחר קדש: *Quod si testes (visæ novæ Lunæ) advenirent*

inde à tempore sacrificii vespertini & serius, illum diem sacrum transigebant & crastinum quoque, i. e. ut Bartenor: verba explicat

transigebant illum in sanctitate, NEC LICEBAT OPUS PERAGERE. Idem

adhuc distinctius inculcat Maimonid. in hilch. Kidd. hachod. cap. III. §. 5, 6. בראשונה היו מקבלין ערות החדש

בכל יום שלשים פעם אחת נשתחו העדים מלבוא עד

בין הערבים ונתקלקלו במקדש ולא ידעו מרה יעשו אם

יעשו עולה של בין הערבים שמא יבאו העדים ואי אפשר

שיקריבו מוסף היום אחר תמיד של בין הערבים עמד

בית דין והתקינו שלא יהיו מקבלים עדות החדש אלא עד

המנחה כדי שיהא שהות ביום להקריב מוספין ותמיד

של בין הערבים ונסכיחם: ואם הגיע מנחה ולא באו עדים

עושי תמיד של בין הערבים ואם באו עדים מן המנחה

ולמעלה נוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש ומקריבין מוסף

למחר לפי שלא היו מקדשין אותו אחר מנחה: *Antiquitatis*

accipiebant testimonium de novâ Lunâ (visâ) per integrum diem.

Aliquando autem morabantur testes, quò minus advenirent usque

ad tempus inter duas vespervas. Confusi sunt hanc ob rem in templo,

neque sciverunt, quid agerent, utrum holocaustum jure vespertinum

immolarent, fortè enim venturi essent testes, neque adeò amplius

possent offerre sacrificium addititium (novilunii) post sacrificium

jure vespertinum. Surrexit itaque Synedrium & constituit, ne amplius

reciperent testimonium de novâ lunâ, nisi usque ad tempus sacrificii vespertini,

quo spatium de die superesset ad offerenda sacrificia addititia & jure vespertinum cum libaminibus suis. Quod si appropinquasset tempus sacrificii vespertini, neque advenissent testes, offer-

29

30

31

rebant jure vespertinum, & si inde ab hoc tempore & ulterius advenissent testes, illum diem sacrum transigebant æquè ac crastinum, **SED SACRIFICIUM ADDITIVUM OFFEREBANT DIE CRASTINO**, quia non sanctificabant præcedentem post sacrificium vespertinum. Omnibus his in unam summam collectis, evidens est, quæ Judæi de gemini festi celebratione tradunt, nihil planè lucis argumento nostro forenerari, cum pleraque hanc in rem memorata locum non habuerint templo superstite, sed demum post ejus destructionem, atque adeò planè huc non faciant, stante autem templo quædam tantum festa non in ipsâ urbe Hierosolymâ, sed in locis ab eadem longius remotis gemino die celebrata sint, quod non magis huc quadrat, quia de eo quod in ipsâ hac urbe accidit, quæstio est, & denique Hierosolymis nunquam Pascha aut simile festum sed tantum novilunium, bis ab ejusdem sectæ hominibus, inque illis quas vidimus circumstantiis in sanctitate transactum fuerit, omnisque illa sanctitas in quiete, minimè verò in repetitâ sacrificiorum oblatione consistit, quæ omnia iterum causam hanc planè non juvant, quia modus ostendi debet, quo diversis diebus à diversis hominibus sacrificium Paschatis Hierosolymis in ipso templo mactari, mactatumque dein in urbe hæc comedi potuerit.

§. IX.

*Sed quia
Scriptura-
riis non
minus li-
berum fuit
quàm Tra-
ditionari-
is, suam
sententi-
am sequi.*

Verum uti hæc minimè sufficiunt, ita neque opus est, ut eò confugiamus, sed certiora longè ad difficultates has tollendas nobis supersunt.

Cum enim i. magna populi pars, Karræi, Sadducæi, Baithosæi, & quotquot traditionibus rejeçtis, ipsius Scripturæ sacræ verbis mordicè inhaerent, hæc in parte diversum à Traditionariis sentirent, neque quicquam statuerent Legi contrarium, dum non minus quàm Traditionarii, die in ipsâ Lege determinato, XIVmo nempe mensis Nisan Pascha mactarent & XVmo comederent, quæstio autem tantum esset, inter ipsos & Traditionarios, de determinatio-

ne

ne primi diei mensis hujus, indèque instituendâ sequentium supputatione, nemo sanè illis jure obicem ponere potuit, quò minus secundùm Doctrinam, quàm sequebantur, cujusque fundamentum ipsa Legis verba constituiebant, stata sua tempora celebrarent. Imprimis quia

2. Hi Anti-Traditionarii non de plebe homines, sed maximam partem præcipuæ dignitatis Viri erant. De Sadducæis sanè disertè testatur Joseph. Antiq. Lib. XIII. cap. X. eos τὸς ἐν πλούτοις locupletes, in partes suas pertraxisse, plebem autem in Pharisaorum castris militasse. Et Lib. XVIII. cap. I. ad paucos quidem (in oppositione nempe multitudinis Phariseos sequentis) sed τὸς μὲντοι πρώτους τοῖς Ἀξιώμασι dignitate primos, Sadducæorum Doctrinam transisse. Imò in ipsum Synedrion non minus quàm Pharisei cooptabantur, ut ex Bava Bathra cap. VIII & sine libri Megillath Taanith. (exstat locus cap. X. pag. 73. edit. Clariss. Meyeri) docet R. Mordechai in notitia karr. p. 33. & ex Joseph. Antiq. lib. XX. c. 8. (9) & Lib. XVIII. c. 2. (1) confirmat Wolfius in not. Quid, quod idem primis illis Christianismi temporibus adhuc locum habuisse, ex historiâ Evangelicâ satis patet. Synedrion sanè illius, coram quo Paulus sistebatur, membra ex parte Sadducæi ex parte Pharisei erant. Act. XXIII. 6.

Neque in Synedrion tantùm cooptabantur, sed & ad summos Sacerdotum honores ipsùmque Pontificatum evehebantur, ut ex Talmude Hierosolym. Joma f. 39. 1. Actis Apostolicis & Josepho patet. Sanè Ἀρχιερεὺς illum cuius Act. V. 17. mentio injicitur, sive is actu tum temporis ministrans Pontifex Cajaphas Annæ socer, sive potius Annas ipse, qui dudum Pontificatum gesserat, fuerit, ut ex Act. IV. 6. non improbable videtur, Sadducæis annumerari debere ex locutione Ὁ ἀρχιερεὺς καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ (ἡ δὴ οὖσα αἰρεσις τῶν Σαδδουκαίων) Pontifex, Ἔ omnes qui cum ipsa erant, quæ est Secta Sadducæorum, satis patet, cùm, ut notum, tam Græcis quàm Hebræis cum aliquo esse, sæpe non solùm idem denotet, quod cum eo facere, vel partibus ejus addictum esse, & Pontifex, ut benè monet Illustris Scali-

29

30

31

ger Elench. Trihæref. cap. XVI. nisi ejusdem sectæ fuisset, eos non adhibuisset sibi, addo, aut hi præ aliis se ejus lateri adjunxissent, sed & totus nexus hujus & collatio præcedentis capituli id satis confirmet. Quin & Annæ familiam cum Sadducæis sensisse, vel ex eo haud parùm confirmatur, quod Josephus disertè de Annæ, seu ut ipse scribit Anani hujus filio, ejusdem nominis, dein quoque Pontifice M. scribit Antiq. lib. XX. cap. IX. *Ὁ δὲ νεώτερος Ἀνανός ὄν τὴν Ἀρχιεροσύνην ἔφαμεν παρελιθῆναι θρασύς ἦν τὸν πρόπον καὶ τολμητὴς διαφορόντως, αἰετοῖσιν δὲ μετέχει τὴν Σαδδουκαίων. Ananus autem junior, quem Pontificatum accepisse diximus, ferox erat ingento & insigniter audax; sectam etiam sequebatur Sadducæorum.*

Quis igitur dubitare potest, magni Judæorum parti, & inter illos in specie maximæ dignitatis Viris, imò ipsius Synedrii membris & Pontificibus maximis, non minùs integrum fuisse dies secundùm ipsam Legis literam numerare, & secundùm hanc supputationem festa sua solemnia celebrare, quàm reliquis rationem præter & contra Legem ex traditionibus introductam sequi. Non ignoro quidem Josephum testari Ant. Jud. Lib. XVIII. cap. I. quod propter Auctoritatem quâ Pharisæi pollebant apud populum *ὁποῖα θεῖα ἐυχῶν τε καὶ ἱερῶν ποιήσεως ἐξηγήσει τῇ ἐκείνων τυγχάνουσι, πρασσόμενα quæcunque ad religionem spectant supplicationes & sacrificia ex ipsorum interpretatione fiant.* Verùm inde nihil amplius inferri potest, quàm quòd, ubi res non nisi uno modo peragi poterat, id locum habuerit, ex gr. in injectione suffitùs in ignem die expiationis, quàm Sadducæi in Sancto coram velo, Pharisæi in ipso Sancto Sanctorum fieri volebant. v. Trigland. de Sectâ Karræor. cap. IV. aut libatione aquæ in festo tabernaculorum, quam Rabbanitæ introduxerant, sed Anti-Traditionarii non admittebant, unde cùm aliquando Pont. M. Sadducæorum partibus addictus, aquam non libaret, sed ad pedes effunderet, populus factioni Pharisæorum addictus illum malis citreis impetiisse dicitur in Gemar. Hierof. Joma l. c. Alia autem erat ratio, quando res utroque modo, ab utriusque sectæ affectis peragi potuit, ut

in hoc argumento, ubi meritò unicuique parti relinqui potuit, ut suo periculo festum ex sententiâ suâ celebraret, neque alteri parti tantum in alteram juris erat aut esse poterat, ut eam in suam sententiam cogere posset. Quod eo plus ponderis habet, si cogitemus non æqualem omni tempore Pharisæorum auctoritatem & potentiam fuisse. Certè postquam jam sub Hyrcano eorum dignitas valde immiuta esset, v. Joseph. Ant. Lib. XIII. c. X. & Joseph. Gorion. Lib. IV. cap. VI. temporibus Alexandri Jannæi, ad tempus planè destructa fuit, cùm contra Sadducæi rerum summâ potirentur, integrumque Synedrium illis, excepto Simeone Ben Schetach, constaret, atque ipso illo tempore Karræi quoque se corroborarunt, dum se cum reliquis Traditiones rejicientibus, Sadducæis & Baithosæis conjunxerunt, licèt à pestiferis eorum erroribus immunes manerent, quemadmodum hæc omnia, ipsi scriptores Rabbanitæ testantur in libro Cost. Part. III. edit. Buxt. p. 241. & Megilath Taanith. cap. X. Servatore munus Propheticum exercente quanta Sadducæorum Auctoritas fuerit, vel ex eo factis patet, quod illorum in publicis negotiis non minus quàm Pharisæorum crebra injiciatur mentio, imò ipse Herodes Antipas ejusque affectæ, qui Herodianorum nomine in Evangelio veniunt Sadducæismum amplexi sunt, ut ex Matth. XVI. 6. & Marc. VIII. 15. post multos alios Viros Doctos colligit, Summus Philologus Jac. Rhenferdus de fictis Judæor. hæres. §. XL. & ex Josepho quoque probabile reddit Kuhnius in Pentade IV. Quæst. Philolog. p. 8. seqq. Ipso autem illo anno Christi emortuali potiores Sadducæorum, in Synedrio rebusque ad populum & religionem spectantibus ordinandis, partes fuisse, quisquis caput Act. Apost. IV. & V. attentè animoque à præjudiciis libero perlegit, agnoscere cogetur. Ut adeò vel benè secum actum censere debuerint Pharisæi, si sibi adhuc integrum fuerit, ob plebem partibus ipsorum faventem, publica decreta secundum Doctrinam suam Synedrii auctoritate munire, ne cogitari autem cum ratione queat, illos impedire potuisse, quò

29

30

31

quò minùs Scripturarii saltem etiam, ex suâ sententiâ sacra sua exercerent.

4. Verùm quid pluribus argumentis opus est? cùm satis certò constet, hos ne latum quidem unguem hac in parte, à Doctrinâ suâ recessisse, aut Pharisæis concessisse, sed dies festos ex hypothesi suâ, non minus quam Rabbanitas secundùm sua præjudicia celebrasse. Quod ex iis quæ utriusque Sectæ Scriptores testantur, & lite quam sibi invicem idcirco intentant, vid. Dissertat. Poster. P. I. cap. II. §. X. & seqq. satis manifestum est. Neque enim hæc in eo consistebat, quòd Traditiones Rabbanitarum & constitutiones festorum, secundùm easdem factas non probarent, & tamen vel inviti sequerentur, sed quod actu illas damnarent, rejicerent, festaque tempora secundùm solam Legem scriptam ordinarent. Imò si, licèt aliud sentientes, in praxi tamen Rabbanitarum placitis, stante templo, semet conformassent, nulla fuisset ratio, quare dein eundem morem non in hunc diem usque servassent, sed potius se à reliquis planè separare, immanèque illud odium, quo etiamnum Judæi Traditionarii Karræos prosequuntur, & ferè magis quàm ipsos Christianos detestantur, in capita sua concitare maluissent. Quid quod Anti-traditionarios non solùm ipsos hac ratione Neomenias, indéque dependens festorum solemnum tempus determinassè, sed & ipsum Synedrium inducere annifos esse, ut & idem faceret, totusque adeò populus eodem secum tempore illa celebraret, vel ex eo colligi potest, quod in Rosch hasschana cap. II. m. 1. loco Part. I. Cap. II. §. XII. à nobis citato, & à Maimon. paulò uberius in kidd. hachod. cap. II. §. 2. refertur his verbis:

בראשונה מקבלין עדות החדש מכל אדם משראל -
משקלקלו האפיקו והיו שוכרין אנשים להעיד שראו והם
לא ראו התקינו שלא יקבלו ביתרין עדות החדש אלא מעדים
שמכירין ביתרין אותן וגו' *Antiquitùs acceperunt testimonium de
nova Lunâ à quocunque Israëlita: - - ex quo Epicurei (i. e.
ut in Gemar, f. 22, b, & à Jom, Tobh ad Rosch hasschana
l. c.*

l. c. explicatur Baithosæi) perversè egerunt & Viros conduxerunt, ut testarentur se vidisse novam Lunam, quam tamen non viderant, ordinarunt, ne Synedrium amplius accipiat testimonium de novilunio, nisi à testibus eidem notis. Ubi nolumus decidere utrum Rabbanitæ jure & verè hoc crimen falsi Paithosæis impingant, cùm nobis sufficiat inde perspicere, eos ipsi Rabbanitis fatentibus quæsiuisse Synedrium in sententiam suam pertrahere.

Eodem refert Celeb. Burmannus p. 107. quod traditur in Rosch hasschana cap. II. m. 2. & apud Maimonid. in kidd. hachod. cap. III. §. 8. Antiquitus Synedrium ignibus passim in montibus accensis, significasse quaquaversim Judæis diem Novilunii à se constitutum, sed ex quo Cuthæi perfidè egissent, flammæ accedentes alieno tempore, decretum conditum esse, ut nuncii ad diem hunc significandum in posterum emitterentur. Verùm ex eo tamen, id primâ fronte non adedò apodicticè demonstrari posse videtur, quia tam in Mischna quàm Gemara & apud Maimonid. semper tantùm Cuthæorum seu Samaritanorum non Sadducæorum aut Karræorum, ut Cl. Burmannus loquitur, fit mentio, quamvis tamen etiam fieri possit, ut sub hoc nomine Sadducæi, Baithosæi Karræi aut quicumque Anti Traditionarii intelligantur, cùm nihil frequentius sit in scriptis Rabbinorum quàm ut ex invidia illos Cuthæorum nomine appellent, quemadmodum & Raschi in priori Talmudis editione Cuthæos per Baithosæos interpretatus est, ut ad locum Mischn. cit. monet Jom Tobh, conf. Trigland. de Secta Karræor. cap. II. At licèt etiam propriè dicti Cuthæi seu Samaritani intelligantur, ut Jom Thob & plerique alii volunt, & circumstantiæ flagitare potissimùm videntur, rectè tamen locus huc applicari potest. Uti enim Samaritani Judæorum sacraampli erant, ita dudum in controversiâ circa traditiones, in Sadducæorum eorùmque qui soli Legisliteræ inhærebant, partes transferant. והכרתו היו באותם הימים אחריו הצרוקים Samaritani illis temporibus secuti sunt Sadducæos, scribit Josephus Gorionides Lib. IV. cap. VI. unde & Zadok

Zadok & Baithos in annalibus templi II. dicuntur Samaritarum hæresiarchæ, ut ex Vossii Appendice Respons. ad Schotanum observat Breithauptius in not. ad Joseph. l. c. cumque Zadok & Baithos aliquando urbe Hierosolyma ejicerentur, adjunxerunt se Samaritanis in monte Garizim, & communem cum illis Metropolim Samariam constituerunt, ut monet R. Mordechai in notit. Karr. p. 37. unde & Sadducæi & Samaritani sæpe numero pro iisdem habiti fuerunt, docente Cel Relando Differt. Miscell. P. II. p. 20. quemadmodum & in hunc diem usque, cum Karræis in iisdem faciunt, in quibus hi à Judæis Traditionariis dissentiant, nam nec ignem in Sabbatho & diebus festis accendunt, nec iisdem *עושותיהו* exercent, & quinquaginta diēs usque ad festum Pentecostis non à die postriduano festi, sed Sabbathi naturalis numerant, prouti ipsi hæc omnia testantur Epistolâ I. ad Job. Ludolf. à Cellario editâ p. 3. & 4. & not. p. 23. quæ omnia præcipua quoque Doctrinæ Karræorum capita constituunt. vid. Trigland. cap. IX. & R. Mordechai notit. karr. p. 148. & ib. not. Wolfii, & præcipuè Reland. Diff. cit. p. 91. seqq. quin & in ipsâ *vesperâ Paschatis se sacrificare cum Sol occidit*, affirmant in literis ad Illustrem Scaligerum, quod idem est tempus à Karræis observatum, & de quo phrasin Scripturæ *inter duas vespas* explicant. vid. Meier. de Fest. Hebr. Part. II. §. XII. §. XXXII. Imò memorabile est, quod de Cuthæis his disertè narratur in Talmude Hierosol. eos aliquando eodem cum Judæis die festum azymorum celebrasse. Sic enim legitur in Pesachin, f. 27. col. 2.

כותיהם כל זמן שעושים מצתן עם ישראל נאמנו הן על
 ביעור חמץ אם אינן עושים מצת עם ישראל אינן נאמנו
 על ביעור חמץ: Cuthæi (Samaritani) omni tempore, quo festum Azymorum celebrant simul cum Israëlè fide digni sunt circa abolitionem fermenti. Si verò simul cum Israëlè, festum Azymorum non celebrent, fide circa abolitionem fermenti digni non sunt. Quod si igitur Samaritani in aliis æquè ac præcipuè in tempore festorum solemnium Scripturariorum doctrinam secuti sint, &

& aliquando unà cum Rabbanitis festum Paschatis celebra-
rint, aliquando verò non, dubitari nullo modo potest, quin
idem à Scripturariis, quorum sententiam sequebantur, quo-
que factum sit.

§. X.

Hæc si ritè à nobis deducta sunt, meritò denuò con-
cludimus, neminem Servatori vitio vertere potuisse, quod
in mactando & comedendo agno Paschali, cum innumeris
aliis in populo Judaico, & maximè cum præcipuæ dignita-
tis Viris faceret, nihilque Sacerdotes morari potuisse, quò
minùs victimam Paschalem, non fixo licèt à Synedrio tem-
pore, mactandam ab ejus, cujus ceteroquin doctrinam &
vitam vehementer improbant, discipulis reciperent. cum
hac in parte inter ipsos Sacerdotes, imò qui quondam Pon-
tificatum gesserant, nec non inter ipsa Synedrii membra,
duces haberet, horumque doctrinam atque exemplum se-
queretur. Neque dubitari potest, quin semet illis potiùs,
quàm Traditionariis conformaverit, quia eorum sententia
non solum literæ Legis conveniebat, altera autem Rabba-
nitarum, traditionibus humanis, à Servatore tam verbis
quàm factis sæpius rejectis, ut supra §. V. & VI. vidimus,
nitebatur, sed & ex festi Pentecostis celebratione, mox à
discipulis facta, evidentissimum est, hos cum Servatore
Scripturariorum sententiam atque instituta, in talibus om-
ninò secutos esse. Lex enim duo festa Paschatis & Pente-
costes ita conjungit, ut ממחרת השבת à die postriduano Sab-
bathi jubeat septem integras hebdomadas seu XLIX, dies
numerari, sequenti autem quinquagesimo celebrari festum
Pentecostes, Lev. XXIII. 15, 16. Sed de voce Sabbathi hîc
maxima iterum inter Traditionarios & Anti-Traditionarios
est controversia, ut supra jam tetigimus, dum priores per
eam, non proprie dictum Sabbathum, sed primum diem
festi Paschatis intelligunt, unde uti hic in varios dies heb-
domadis incidere potest, ita & ex eorundem sententia fe-
stum Pentecostes: Posteriores autem eam de Sabbatho

*Illatio ex
antecedentibus.*

29

30

31

proprie dicto hebdomadali interpretantur, unde illis dies postriduanus Sabbathi semper est primus hebdomadis, seu uti nos loquimur, dies solis aut Dominicus, quare & dies ab hoc quinquagesimus necessariò iterum est idem primus hebdomadis seu Dominicus, unde & festum Pentecostes Scripturariis semper hoc die, neque ullo unquam alio celebratur. vid. Trigland. cap. IV. Meier. de festis P. II. c. XIII. & Chagiga. cap. II. m. 4. atque ibi Bartenor: Jam verò cum Dissertat: Priori ostenderimus, Servatorem cum discipulis, vesperâ seu nocte quæ diem quintum hebdomadis sequebatur, & initium constituabat diei sexti seu Veneris, Pascha suum comedisse, hinc primus dies festi illis erat dies Veneris, ejus autem postriduanus, Sabbathum, cum contra, ut ibidem argumentis omni exceptione majoribus demonstratum dedimus, Judæi Synedrii sententiam sequentes, integro die ferius id facerent, atque aded primus dies festi secundum eorum computum Sabbathum, & dies postriduanus ejus, primus hebdomadis esset. Hinc si Servator & discipuli ejus pro more Rabbanitarum festa tempora supputâssent, festum Pentecostes illis hoc anno quoque in diem Sabbathi incidere debuisset. At eadem Dissertat. Priori cap. V. §. 5. evicimus, Pentecostes festum à discipulis Jesu Hierosolymis mox post ejus adscensionem in cœlos celebratum, Act. II. incidisse in diem Dominicum seu primum hebdomadis, ergo iidem illud necessariò non secundum sententiam Rabbanitarum sed Anti-Traditionariorum, celebrare debuerunt. Imò quemadmodum in tota narratione Lucæ Act. II. nullum vel minimum vestigium occurrit, unde colligas Judæos tum temporis diversis diebus festum Pentecostes egisse, sed potius omnia ita sunt comparata, ut cogitari debeat, totam gentem, & cum ea quoque discipulos in tempore festi hujus conspirâsse, ita solus hic casus est, quem hâc ostendimus, quando scilicet Rabbanitis dies primus festi Paschatis incidit in Sabbathum, quo id contingere potuit, neque præter eum ullus alius datur, tum enim illis dies postriduanus æquè ac quinquagesimus, dies primus.

primus hebdomadis fuit, cūque idem Scripturariis semper postriduanus Sabbathi esset, iisdem quoque quinquagesimus in eundem incidere debuit. Quod ritè ad animum revocatum universo argumento nostro & sententiæ quam tuiti sumus, non parum roboris addet.

CAP. II.

§. I.

Satisfecimus argumentis circa quæstionem juris contra *Transitus* sententiam nostram adferri solitis, quæ restant tria *ad Argu-* reliqua circa quæstionem facti, & à nobis proposita *menta con-* Part. I. Dissert. Posterior. cap. I. §. IV. V. VI. jam facile *tra nostram* quoque solvi poterunt. Desumpta illa sunt ex variis Scri- *sententiam* pturæ locis quæ arguere videntur, totum populum Judaicum *circa quæ-* eodem cum Servatore tempore Pascha mactasse & comedisse. *stionem* *facti.*

§. II.

Huc pertinet ut loc. cit. §. IV. vidimus, quod Matth. *Argumenti* XXVII. 15. Marc. XV. 6. & Luc. XXIII. 17. dies, quo Ser- *IV. ex* vator in crucem actus est, appellari videtur *Matth.* *XXVII.* *15. Sc. so-* *lutio.* *κατὰ δὲ ἑορτῆς in festo*, ut plerique hanc locutionem reddunt, *solebat Procurator dimittere unum captivum &c.* cū tamen, si non omnes Judæi nocte præcedenti Pascha æquè ac Servator comedissent, sed sequenti demum, nondum *ἑορτῆς festum* fuisset, neque hic Sermo esse queat, de festo à Servatore solo cum discipulis, sed universo populo celebrato. Verùm licet ad illud ultimum reponi queat, falli qui ita argumentantur, dum ex eâ quam tuiti sumus sententiâ, Servatorem solum cum discipulis nocte præcedenti Pascha comedisse censent, cū tamen ostenderit, idem à magnâ populi & Procerum multitudine simul factum esse, concedo tamen minimè hic de festo à Servatore solo, aut, ut lubens addo, etiam ab Anti-Traditionariis celebrato agi, at inde tamen nihil sententiæ nostræ noxium elici potest. Nihil enim notius est, quam

τὰ cum nomine temporis in quarto casu constructum, Græcis non semper δεικτικῶς ipsum illud tempus præcisè denotare, sed sæpe idem dicere quod, *circa illud tempus*, Sic Rom. IX. 8. ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΚΑΙΡΟΝ τοῦτον ἐλευσομαι, καὶ ἔσαι τῆ Σάρρα υἱὸς CIRCA HOC TEMPUS veniam ἔσ' Sara erit filius. conf. Interpr: Alex. Gen. XVIII. 10. & Act. XII. 1. XVI. 25. Atque ita eandem phrasin, & quidem in relatione ad idem festum Paschatis adhibet Josephus Antiq. lib. XIV. cap. II. τούτων, scribens, δὲ γινομέναν ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΚΑΙΡΟΝ ΤΗΣ ΤΩΝ ἈΖΥΜΩΝ ἑορτῆς, ἣν φάσκα λέγομεν. Hæc autem cum acciderent CIRCA TEMPUS FESTI AZYMORUM, quod Pascha appellamus: ita enim verba reddenda, non ut Hudsonus fecit, dum ageretur Azymorum festum, quia Josephus mox addit, quod post hæc festum Paschatis adhuc instaret. Ut ad eod hoc sensu locutio commodè explicari queat *circa festum*; nec obstat quod Pilatus apud Johannem XVIII. 39. dicit ἐν τῷ πάσχα in Paschate nam & פּאסחא apud hebræos eodem sensu sæpe usurpatur, ut Exod. XII. 29. ויהי בחציו הלילה & fuit circa mediam noctem & XXIII. 16. quod & ἐν Græcorum aliquando imitatur, ut Esr. IX. 5. ובמנחת הערב קמתי ἔ circa tempus Sacrificii vespertini surrexi, quod Interpr. Alexandrini κατὰ πίδα reddunt, καὶ ἘΝ θυσίᾳ τῆ ἑσπερινῆ ἀνέστην. Vel potius, quia quartus decimus Nisan parasceve Paschatis erat, eoque & agnus maclabatur & omnia ad festum instans præparabantur, quin & Judæi eo jam panibus azymis vescabantur, hinc quando in genere festi hujus fit mentio, nonnunquam ipsa Parasceve illi annumeratur. Hoc sensu Josephus Antiq. Lib. II, Cap. XV. disertè octo dies festo huic tribuit: ὅθεν εἰς μνήμην τῆς τότε ἐνδείας ἑορτὴν ἀγομεν ἐφ' ἡμέρας ἑκτῶ, τὴν τῶν ἀζύμων λεγομένην Unde in memoriam illius inopia, festum agimus, per octo dies, quod appellatur Azymorum. Cum tamen aliàs excluso illo die, Josephus non nisi VII. dies festo huic tribuat. vid. de B. J. Lib. III. cap. X. Quemadmodum & hanc ob causam, ipse dies XIV. Nisan ἡ πρώτη τῶν ἀζύμων primus Azymorum dicitur Matt. XXVI. 17. &

& Marc. XIV. 12. & Judæi vocem ראשון Exod. XII. 17. אך כיום
 מִכֶּתִיבֶיךָ tantum die PRIMO eliminabi-
 tis fermentum ex ædibus vestris, de eodem interpretantur. vid.
 Pefachim f. 5. i. licet nonnulli vocem ראשון hic non per pri-
 mum, sed eum qui est לפני השבע ante septem dies azy-
 morum, reddant vid. Pefach. l. c. & ibid. Ralchium, ut & ad
 Exod. l. c. Quod autem eodem sensu generali ut dies XIV.
 seu parasceve includatur, vox Paschatis, quâ Pilatus apud
 Johannem utitur, quoque sumi queat, eo minus in dubium
 vocari potest, quia Deus ipse hunc in specie diem, ob
 agnum inter duas vespersas mandandum, disertè Pascha ap-
 pellat, idque distinctè à sequentibus septem diebus festi
 azymorum כַּחֲרֵשׁ הָרֵאשׁוֹן בְּאַרְבַּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֲרֵשׁ בֵּין
 הערבים פסח ליהוה : ובחמישי עשר יום לחרש הזה חג
 המצות ליהוה שבעת ימים מצות תאכלו *Mense primo die XIV.*
mensis inter duas vespersas Pascha est Jehova. Die autem XV.
mensis hujus festum Azymorum Jehova, septem diebus azyma come-
detis: ut & Num. XXVIII. 18. Quod sequitur Josephus de
B. I. Lib. VI. cap. IX. οἱ δὲ ἐν πάσῃς ἑορτῆς, πᾶσα καλεῖται,
καθ' ἣν θύουσι μὲν ἀπὸ ἐνάτης ὥρας μέχρι ἑνδεκάτης, Illi au-
tem, instante festo, Pascha (illud) appellatur, quo à nonâ horâ
ad undecimam victimas offerunt. Atque hinc & Ant. lib. III.
cap. X. Festum Azymorum septem dierum, die XV. excipere diem
Paschatos, scribit. Quare & tota illa solemnitas diei XIV. &
sequentium eidem æquè ac diversis Evangelistis locc. citt. ali-
quando in genere festum, aliquando & Pascha appellatur. v.
Antiq. Lib. II. Cap. XIV. Lib. XI. Cap. IV. & Lib. XVII.
Cap. IX. Quid mirum igitur est, si Evangelistæ pro more
gentis suæ eodem sensu vocem ἑορτῆς latius incluso ipso die
XIV. adhibeant, atque ita præpositione κατὰ distributivè,
ut plerique, contendunt acceptâ, dicere velint, singulis
annis tempore hujus solemnitatis unum captivum dimitti
solitum esse? Quid mirum si & Pilatus ex noto vocis usu
tam latè quoque ipse jam die XIV. labente dixerit, Vos ha-
betis consuetudinem, ut unum vobis in Paschate dimittam? præ-
cipue

29

30

31

cipuè cùm ipsi minimè ignotum esse poterat, multos jam præteritâ nocte agnum Paschalem comedisse, atque illis aded jam in omni emphasi festum hoc agi. Vel denique, si ne in eo adhuc quis acquiescere velit, quæ quæso difficultas foret? si dicamus Pilatum, tam opportunâ sibi oblatâ occasione, die ipsum festum præcedente, populi sententiam rogasse, quem sibi dimitti vellet, illâ autem cognitâ ipsam dimissionem (si quis eam tam arctè diei festo alligatam existimet, ut ne uno quidem die anticipari potuerit) in festum ipsum differre voluisse?

§. III.

*Argumenti
V. ex
Matth.
XXVI. 2.
17. & Luc.
XXII. 11.
12. solutio.*

Quod sequitur argumentum §. V. ex Matth. XXVI. 2. ubi Servator biduo ante Pascha dicit, *nostis post duos dies fore pascha*, longè minoris est momenti. Tota enim difficultas quam inde eliciunt contrariæ sententiæ Patroni, hoc nititur præjudicio, quòd existiment ex mente illorum, qui servatorem die citius Pascha comedisse volunt, sequi, Servatorem hic aliquid egisse planè insolitum cujus neminem in populo socium habuerit, imò quod discipulis antea ignotum fuerit. Cùm autem fusè ostenderimus, ipsum hac in parte omnes, qui rejectis traditionibus, soli Legis literæ inhærent, secutum esse, cùmque idem in aliis quoque circumstantiis fecerit, certè discipuli ne cogitare quidem aliud potuerunt, quàm ipsum idem & in hoc casu facturum esse, unde uti ipse non de alio quàm Paschatis à se celebrandi tempore loqui ita nec discipuli ejus verba de alio accipere potuerunt, quemadmodum & hac mente *primo die Azymorum*, eo quo Paragr. præced. visum sensu, & quidem secundum supputationem, quam Servator & omnes Antitraditionarii sequebantur, rectè Discipuli eum interrogarunt com. 17. ubi sibi Pascha parari velit. Cùmque sine dubio Servator apud neminem nisi notum & partibus suis faventem, eodemque imprimis tempore, sacrum hoc solemne celebraturum, Pascha comedere voluerit, mirum non est, si is in proprium aut cognitorum usum cœnaculum

lum jam hunc in finem stratum paratumque habuerit, quod Servator sibi per discipulos ad tempus expetere, & ab hospite ipsi concedi, discipulisque ostendi potuerit Luc. XXII. 11, 12.

§. IV.

Ultimum argumentorum sententiæ nostræ oppositum, Part. I. §. VI. omnium infirmissimum est, quando Luc. XXII. 7. dicitur, *venisse diem panum Azymorum, quo oportebat Pascha mactari.* Unde concludunt, qui secus sentiunt, Christum quia ipso hoc die Pacha suum mactari curavit, ergo id fecisse eodem quo à reliquis Judæis idem fieri solebat & debuit. Rectè enim inde quidem concluditur id debuisse hoc die ab omnibus reliquis Judæis fieri, non verò actu tum temporis quoque fieri solitum fuisse, quia jam supra ostendimus, post introductas traditiones, nonnullos quidem secundum Legis literam, alios verò secundum Doctrinam oralem dies supputasse, indèque sæpe festa diversis diebus, à diversæ sectæ asseclis celebrata esse. Ut adèd licèt Bynæo de morte I. C. lib. I. cap. I. §. XX. iubentes concedamus, verba non necessariò, *factum Christi & judaicæ gentis* (seu potius anti-traditionariorum & traditionariorum) *sibi opponere, sed referri ad jus & mandatum divinum,* tamen etiam inde non pateat eadem sibi non opponere, multò minùs Christum & omnes Judæos eodem die Pascha actu comedisse. Non enim infrequens est, ut verbum *ἔδει*, de eo quod fieri oportebat oppositè ad illos à quibus id non sic usurpetur. Sic immisericordi illi Seryo exprobrabat Rex in parabolâ, Matth. XVIII. 32. *ὄντι ἔδει καὶ σε ἐλεῆσαι τὸν σκίδουλόν σου* annon oportebat te quoque misereri conserui tui. Et Act. XXVII. 21. *ἔδει μὲν ὧ ἄνδρες, περιπαρήσαντάς μοι μὴ ἀνάγειν ἀπὸ τῆς κρήνης.* Oportebat quidem, *ὁ Κύρις*, mihi obedientes, non provehi à Cressâ. Atque adèd, quemadmodum ex ipsâ solâ phrasi non argumentamur

Solutio Ar-
gum. VI.
ex Luc.
XXII. 7.

29

30

31

mur, ita tamen etiam in ea nihil roboris pro contrariâ sententiâ deprehendimus, quin potius cum aliunde constet, Christum cum omnibus Anti traditionariis convenienter juri & mandato divino, die citius Traditionariis Paschalem agnum immolasse, rectissimè existimamus paucis tantum mutatis Acutissimum Scaligerum Emendat. Temp. Lib. VI. verba Lucæ de eo quod Christus (addo cum omnibus Anti traditionariis) convenienter Legi divinæ fecit, accipere, optimèque subjungere, sed Judæi (scilicet reliqui seu Traditionarii) *ἑδωκαν* quidem *postridie*, sed non utique, *ἢ ἑδου ἑδωσαν*, die quo oportebat *mañari*.

§. V.

Sic tandem maximi momenti questionem propitiò Numine excussimus, nec piget nos illi paululum immortos esse, cum inde ferè à primis Christianismi seculis ultrò citròque agitata fuerit, quare operam abundè pensatam esse existimabimus, si quid, ad litem tandem dirimendam, adferre licuerit. Quà de re uti Lectori judicium relinquo, ita colophonis loco, utriusque sententiæ momenta unà cum responsionibus velut in brevi tabellâ ob oculos ponam.

Argumenta pro sententiâ, quàm defendimus, quod Christus integro die citius illis qui Synedrii constitutionem sequebantur Pascha comedit. Dissertat. I.

I. Quia Judæi sequenti die noluerunt in prætorium ingredi ne polluerentur, sed Pascha comederent.

rent. Joh. XVIII. 28. vid. Dissert. i. cap.

I. §. I.

Exceptio: Pascha hîc non agnum Paschalem, sed sacrificia eucharistica denotat.

Responsio. Falsissimum hoc, neque unquam vox hæc, multò minus integra phrasis, vel in sacris vel apud Judæos ita usurpatur. *ibid.*

§. II--XVI.

II. Quia Joh. XIX. 14. dies quo Servator in crucem actus, *Parasceve Paschatis* dicitur. cap. II.

§. I. & II.

Exceptio: Non dicitur *Parasceve Paschatis*, quia illo fiebat præparatio ad Pascha, sed ad Sabbathum, incidebat autem in festum *Paschatis*,

Responsio, & hoc significationi phraseos, & perpetuo usui, nec non scopo Johannis repugnat. §. III--VII.

III. Quia Sabbathum, quo Servator in sepulchro quievit Joh. XIX. 31. *magnus dies Sabbathi* audit, cujus nulla ratio, nisi quia is plerisque Judæis, qui nocte demum præcedenti Pascha comederant, erat primus festi Azy-

D 2

morum,

29

30

31

morum, geminâque adeò sanctitate insignis.
Cap. III. rot.

IV. Quia Servator Paschales epulas celebravit *ante festum Paschatis* Joh. XII. 1. plerorumque scil. Judæorum. Cap. IV.

Exceptio 1. Verba hæc non referenda ad cœnam Christi.

Responsio: non convenit hoc nexui orationis nec circumstantiis §. II. & III.

Exceptio 2. *festum illud Paschatis* respicit diem sequentem, exclusâ vesperâ præcedenti.

Responsio: hoc Lev. XXIII. 5. & rationi numerandi dies apud Judæos repugnat. §. IV.

Exceptio 3. *πρὸ τῆς ἑορτῆς* est *προεόρτιον* *prior festi pars.*

Responsio: 1. Hic sensus particulæ *πρὸ* non est perpetuus, 2. nec in voce *προεόρτιος* demonstratus, 3. nec *πρὸ* in compositis cum nominibus temporis hunc sensum habet, sed tempus præcedens denotat, 4. nec *πρὸ τῆς ἑορτῆς* & *προεόρτιον* idem significant. §. V.

V. Quia si Synedrium cum affectis suis jam cum Servatore Pascha comedisset, dies Veneris, qui

illis primus festi fuisset, qui tot opera ut capti-
vitatem Servatoris, deductionem, examen,
opprobria, traditionem &c. non permisisset.

Cap. V. §. I.

Exceptio: nullâ festi religione teneri, qui in
Servatore omnia jurâ violabant.

Responsio: Quò magis impii Judæi, eò exa-
ctius externa Legis præcepta servabant.

§. II.

VI. Imprimis quia primo festi die nullum judicium
instituire, multò minùs ultimum supplicium
irrogare secundum Judæorum statuta licebat.

§. III. IV.

VII. Quia Festum Pentecostes Judæorum & Chri-
stianorum Act. II. incidit, in diem primum
hebdomadis. Ergo Rabbanitis primus dies
Paschatis incidit in Sabbathum. §. V.

VIII. Quia sic Antitypus eodem tempore immolatus,
quo typicus agnus à plerisque Judæis in tem-
plo. §. VI.

IX. Quia ipsi Judæi testantur Jesum in Parasceve Pa-
schatis cruci suffixum esse. §. VII.

D 3

Argu-

Argumenta pro contrariâ sententia
Dissertat. Posterior. P. I, cap. I. cum
solutionibus.

I. Lex ipsa diem XIV. Nisan mactationi, XV. comestioni constituit.

Responsio: Utrumque & hic ab omnibus observatum, sed ob variam novilunii constitutionem dies XV. Scripturariorum fuit tantum XIV. Traditionariorum, Dissert. Posterior, Part. I. cap. II. §. 1--XIII.

II. Servator sic Judæis causam offensionis & accusationis violatæ Legis dedisset,

Responsio: nullo modo, quia idem omnes faciebant Scripturarii, nec Traditionariorum offensionem metuebat. P. II, cap. I. §. I. -- VI,

III. Non receperunt Sacerdotes agnum ejus in templo.

Responsio: Repudiare illum non poterant, quia non ipse solus, sed omnes Scripturarii & præpux dignitatis Viri idem faciebant. ib. §. VII,

Nova instantia. Synedrii auctoritas non patiebatur,

batur, ut quis diem ab illo determinatum
negligeret.

Responsio. Non hæc tanta erat, ut idcirco Scri-
pturariis libertas adimeretur festa ex sententi-
â suâ celebrandi §. VIII. IX. X.

IV. De die Veneris quo Servator condemnatus est dici-
tur κατ' ἐσπρην & ἐν πἀχα Matth. XXVII. 15.
& Joh. XVIII. 38.

Responsio: 1. κατὰ & ἐν ut Hebr. ׀ aliquando
denotat *circa*. 2. Festum & Pascha nonnun-
quam de totâ solemnitâ, inclusâ parasceve
usurpatur. 3. Pilatus ante festum interro-
gare potuit, quem in festo dimitti vellent,
ibid. §. 11.

V. Servator Matth. XXVI. ait: *post duos dies fore*
Pascha.

Responsio: Non de Rabbanitarum, sed suo &
Scripturariorum Paschate loquitur. ibid.
§. 111.

VI. Illo die quo Servatoris Pascha mactatum, ma-
ctari illud oportebat Luc. XXII. 7.

Responsio: Rectissimè, sed quo à Rabbinitis id
factum, illud fieri non oportebat. ibid. §:
IV.

FINIS.

29.

30.

31.

FINIS

VI. Illo die quo servatoris Pascha mandatum, ma-
chan illud oportebat Luc. XXII. 7.
Responsio: Restitutio, sed quo a Rabinis id
factum, illud fieri non oportebat. ibid. §.

Responsio: Non de Rabbannarum, sed suo &
Scripturarum Paschare loquitur. ibid.
§. III.

V. servator Matth. XXVI. ait: post duas dies fore

ibid. §. II.
gare poterit, quem in festo dimitti vellent.
nūquar. 3. Pilatus ante festum interro-
gatum de tota solennitate, inclusas pascheve
denotat vira. 2. Festum & Pascha nomen
Responsio: I. vira & v. de Hebr. in aliando

§. Joh. XVIII. 38.
tur nec, eary & a vira Matth. XXVII. 12.

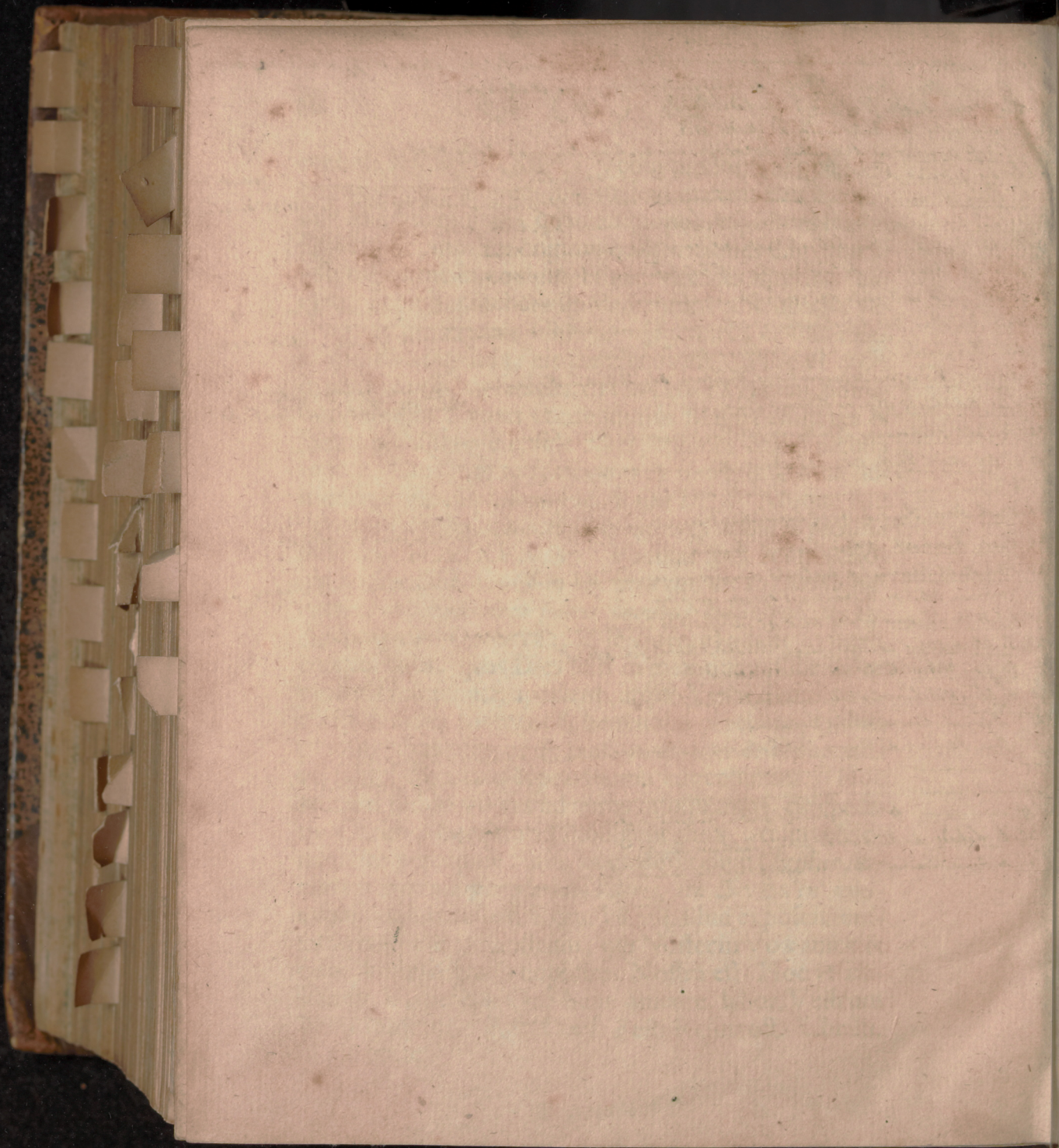
IV. De die V. quibus duo servator. condemnatus est dicitur
ita sua celebrandi §. VIII. IX. X.

privatis libertas dimitteretur, nisi ex senten-
Responsio: Non haec tanta erat, ut idcirco scri-
beretur, ut quis diem ab illo determinatum

-123 (3) (3) (3)-

Index.

1. Jo. Henr. Schmid (Prof. S. T. Baumgarten) de Tentatione Xpi in Deserto. Matth. IV. 1. pp. Marc. I. 12-13. Luc. IV. 1-14.
2. Phil. Laur. Leun (Prof. J. N. Wolf) de Integritate S. Codicis ex Matth. V. 18.
3. Phil. Melch. Sicker (Prof. eod.) de eod. locum.
4. F. D. Michaelis de Babilonia ad Matth. VI. 7.
- * 5. Jo. Godoff. Wangerus de Antiquitate Soc. Oecum. in oratione Domini. ad Matth. VI. 13.
6. Chr. Sig. Georgius de uno Messario ad El. Matth. VII. 24-34. & Luc. VII. 11-17. (VIII. 22-25.)
7. Jo. Georg. Michaelis de sensu spirituali Temptationis maris à Xpo sedata ad Matth. VIII. 23-27. Marc. IV. 35-41. Luc. (VIII. 22-25.)
8. Chr. Lud. Stollus de Christianis Joanne Baptistae majoribus. ad Matth. XI. 11.
9. Fr. And. Eulrich in Parabolam Matth. XX. 1-18. de Operariis in Vinca.
10. Jo. Mart. Chladenius de Cardine Legis & Prophetarum. Matth. XXII. 40.
11. Jo. Jac. Greiff de Braculo Xpi contra percolantes culicem & deglutientes camelum ex Matth. XXIII. 24. *
12. Andr. Ludov. (Prof. J. G. Neumann) de Praeconiis Evangelii ante diem extremi solenniter iterando ex Matth. XXIV. 14.
13. Laur. Reinhardtii Observationes in Evangelium S. Marci.
14. Andr. Chr. Fabianus de Ignorantia Scripturae Atq. Potentia Dei, seu causa errorum ex Marc. XII. 29. (Partem II. tam. p. 13. h. habet. Turo. II. D. P. D. T. A.)
15. Laur. Reinhardtii Off. in Evang. S. Lucae.
16. Jo. Gottl. Tachmanni spiritulium observationum in Dedicationem Evangelii secundum Lucam.
17. a. Chr. Matth. Hoffii Comendatio ad verba Xpi Luc. XII. 23. Compelle D. intrandum.
b. _____ ad Matth. XIII. 24. pp. de Zizaniis non evellendis.
18. Jacob. Henr. Preis de modo conformationis angelicae, quae juxta Luc. XII. 43, patenti servatore obijit.
19. Laur. Reinhardtii Off. in Evang. S. Joannis
20. Ann. Matth. Schmaucher Applicatio principiorum quorundam loquies & metaph. ad Divinam Personam Xpi de dogmate ducta veterum Joh. I. 14. O logos verus & EVERUS oppositum.
21. Joh. Wilh. Löperus in Loc. Joh. VI. 45. coll. G. LIV. 13. cum parallel. Jerem. XXXI. 33. 34. & I. Joh. II. 20.
22. Fr. Alb. Waltherus de sensu oraculi servatoris nostri Joh. XVI. 26.
- * 23. Jo. Georg. Weberi Θ ΑΜΗΝ ΚΑΙ ΤΟ ΑΜΗΝ.
24. Jo. Georg. Waltherus de Vaticiniis Christi Propeta. *
25. Discipuli Commatici (Programma.)
26. Conr. Hinicus de Tempore celebrata a servatore ultima coena paschalis. Differt. prior.
Diff. posterioris P. I.
P. II.
27. _____
28. _____
29. _____ de eod. Argumento contra Gudianum & Anonymum Hamburgensem.
30. Jo. Labode de die & Anno ultimi Paschalis Christi.
31. de Apparitionibus Christi post ascensionem in caelum. (Progr.)

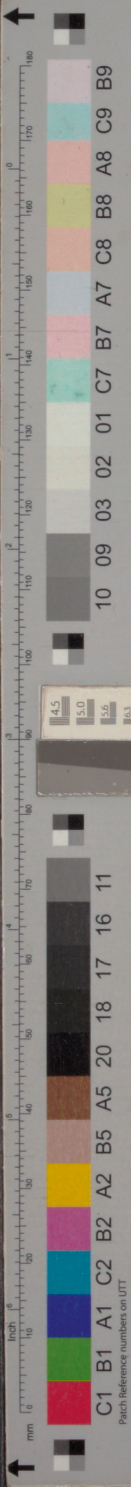

the scale towards document

a habuit, id quod menti obuerrabatur. Inde
 dicere poterat, esse istum, qui ipsi adparuerat, in-
 orem eorum, quae clanculum, vt opinabatur,
 itineris comitibus agitabat, quod magnam ad
 adendam diuinam reuelationem vim habuisse, ne-
 on videt. Agnoscebat eum κακοδιογνώστην & quod
 equens est, scelerum vindicem. Metu igitur iu-
 uerchussus, quidnam ipsi faciendum sit, exquirat.

Mandato paret, abit in urbem, praestolatur
 preces Ananiam viso oblatum, qui sibi manum
 nat, vt visum recipiat v. 12. Venit Ananias di-
 uisione excitatus; inuisit Paulum, in vico recto
 o Iudae cuiusdam, latitantem & ieiunantem tri-
 denarrat sibi visa & quae ei in via contigerint;
 iniicit visus, quo orbatus erat, recuperandi: di-
 spondet euentus, dissiiciuntur nebulae, tanquam
 nmae, visum in continenti recipit ille v. 17.
 Visio visione comprobatur; miraculum acce-
 omisum. Qui poterat aliter Paulus, nisi vt vi-
 adsentum praerberet indubitatum? Praebuit &
 ns baptizatus est, donis spiritualibus quoque, quod
 habet dubitationis, cohonestatus, v. 19. 20. I Cor.
 v. 18. Breuibus vt rem complectamur; ea omnia
 nenta, quae pro Christi corporis oculis a Paulo
 eritate & adferri solent & possunt, ad mentis vi-
 ni quoque optimo iure transferenda sunt. (o) Hisce
 nentis ipse persuasissimus eandem veritatem aliis
 adere & ad reliquas visiones pro diuinis recipien-
 otis erat. Quod reliquum est ipse Paulus prae-
 iuam, qua, gloriari posset, edicens, non visionem,
 ab oculis pendet, sed raptum in tertium vsque
 coelum

(o) Vide, quae inter alios Commentatores, LIMBORCHIVS in me-
 dium protulit l. c.